

“El món rural visigot està més ben organitzat del que ens pensàvem”

L'ICAC acaba de publicar dins la col·lecció digital Trama *La fi del món antic i els inicis de l'edat mitjana a la Catalunya Central. Economia, societat i territori entre els segles V i VIII*. Parlem amb l'autor, Jordi Gibert Rebull, membre del grup de recerca *Ocupació, organització i defensa del territori medieval (Ocorde)* de la UAB.

Els segles V-VIII no sembla un període gaire atractiu.

Al contrari! Pels investigadors és més atractiu perquè és on hi ha més feina per fer, es presta més a discussió i és on convé posar-hi més llum.

Agafes de marc geogràfic l'actual Catalunya Central. Per què?

No s'adiu amb cap entorn polític definit, ni en època antiga ni en època comtal, però és prou gran perquè sigui testimoni de certs fenòmens històrics, i a més ofereix unes dimensions treballables pel nostre equip. Intento justament buscar la coherència d'aquest espai associant-lo a les seues episcopals i identificant-hi altres centres de poder, que donen legitimitat a les diverses circumscripcions, en alguns casos hereves de l'època baiximperial.

Hi ha centres de poder però no ciutats.

Exacte, parlem d'un territori totalment rural amb un únic centre reconeixible com a seu episcopal, *Ausa* (Vic). Es tracta d'un territori en la perifèria de les grans ciutats de la costa i això li dona un caràcter propi que d'alguna manera s'ha mantingut fins avui. És un entorn molt rural, amb nuclis polítics molt petits però que irradien ideologia, principalment a través de l'Església.

És el que ja preveïes abans de la recerca?

Preveïem molt poc. La tesi de la qual prové el llibre és del 2011, i es tractava de descriure l'estructura socioeconòmica de la Catalunya Central treballant sovint sobre el no-res, posant ordre a les dades existents i aportant-ne de noves.

Fent treball de camp.

Sí. Ja es coneixien jaciments paradigmàtics com Vilaclara i moltes necròpolis de lloses o buidades a la roca. Hem estirat d'aquests fils i els hem ampliat. Voldria destacar que hem excavat quasi sencera la necròpolis de Pertegàs (Calders) i l'hem pogut datar i tenir-la de referent. També hem excavat un establiment productor a Monistrol de Gaià.

Fragment de la coberta del llibre.

Hi ha hagut sorpreses?

Podríem dir que sí: la identificació d'una sèrie d'establiments productors i, com a contrapès, d'uns centres de poder que no són productors però que incideixen en la producció.

Comercialment?

Ho desconeixem, però una cosa és clara: el món rural en època visigoda està més ben organitzat del que ens pensàvem. Se'n parlava com d'una època de crisi sostinguda, d'autarquia, de produccions molt baixes, d'epidèmies... L'arqueologia ha demostrat que després de la caiguda de l'Imperi romà es crea una xarxa d'establiments productors molt consistent: n'hi ha molts i molt ben travats.

Productors de què?

Sobretot de cereal i de vi. Hem trobat molts indicis que testimonien l'ús generalitzat de premses de biga, que no són tan grans com en època imperial però que requereixen una inversió, un manteniment i un saber fer. La producció de vi és més gran de l'esperada. També hi ha moltes sitges de cereal, amb una notable capacitat d'emmagatzematge, sovint superior a les necessitats de consum de la població. S'ha de tractar d'una producció en bona part dirigida des de l'exterior, en bona lògica des dels estaments propietaris, que, al contrari que en època romana, semblen físicament absents d'aquests establiments.

Hi ha doncs unes elits.

Pel que fa a aquests segles es discuteix sobre els marges d'autonomia de les comunitats pageses respecte dels grups dominants. És evident per a bona part de l'Europa occidental que amb la desaparició de l'estat romà el camperolat guanya autonomia i capacitat de gestionar el seu treball. Però hi ha zones, com l'actual Catalunya, on aquest fet és matisable, on les elits, l'aristocràcia i l'Església, mantenen molt poder sobre la població, tant segons l'arqueologia com segons els textos.

Per tant, del que parlem és, com a mínim, d'un manteniment de les elits, reajustat, això sí, després de la crisi imperial.

Vista general de la necròpolis de Pertegàs.

Les primeres esglésies són d'aquesta època.

Del segle VI encara n'hi ha poques, i clarament encara no podem parlar de parroquialització. Són als centres de poder, i de fet la presència de l'església s'associa a la irradiació d'aquest poder. Antics mausoleus de *fundi (villae)* acaben reconvertits en esglésies. O sigui que s'aprofiten els símbols de preeminència per convertir-los en esglésies on tenen lloc els enterraments prestigiosos.

Aquest és el paisatge que es troba el món islàmic.

Sí, una societat estructurada en assentaments productors i unes elits a les ciutats i petits centres de poder repartits pel territori. Els conqueridors aprofitaran les estructures econòmiques existents i se serviran en bona part de la xarxa prèvia de centres de poder. En canvi, molts assentaments productors sembla que s'abandonen el segle VIII. No necessàriament per la conquesta musulmana, sinó per les transformacions socioeconòmiques que es donen en els temps següents, i que afecten el sistema de poblament. Avui podem afirmar, però, que si més no el sector oriental de l'antiga Tarraconesa i la Septimània es van conquerir per les armes i no per tractats de pau, i això devia suposar un cert daltabaix pels grups dominants d'època visigoda.

Text: Carme Badia i Puig